

Неђо С. Даниловић*

Пословни и правни факултет Универзитета Унион - Београд

Александра Н. Благојевић Даниловић**

Адвокатска канцеларија „Александра Благојевић Даниловић“, Београд

АГРЕСИЈА НАТО НА САВЕЗНУ РЕПУБЛИКУ ЈУГОСЛАВИЈУ - 20 ГОДИНА ПОСЛЕ: ПОЛИТИКОЛОШКО ПРАВНИ АСПЕКТИ

Сажетак

Предмет истраживања у овом раду су политичкоправни аспекти агресије НАТО на Савезну Републику Југославију, сагледавани 20 година после њеног извршења. Сумарни закључни став проведеног истраживања јесте да је агресија НАТО-а из 1999. године била последња фаза у деценијској дезинтеграцији бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, која је једнострано предузета, без одобрења Савета безбедности УН. Њена основна сврха није била да одбрани начела хуманости косовских Албанаца, већ да оправда опстанак Северноатланског војно-политичког савеза у измењеним међународним околностима и да насилно присили Савезну Републику Југославију да се интегрише у институционални оквир западних земаља и прихвати неолиберални концепт свог развоја, уз истовремено истискивање интереса Русије са геополитичког простора Балкана. Према начелима међународног права агресија НАТО-а на Савезну Републику Југославију представља злочин против мира и човечности који је учињен употребом најбруталније

* Контакт: danilovic.nedjo@gmail.com

** Контакт: aleksandra.danilovic@yahoo.com

војне силе од стране 19 земаља чланица НАТО савеза против суверенитета, територијалне целовитости и политичке независности једне мале и суверене земље. Последице НАТО агресије по животе људи, материјална добра и животну средину су несагледиве и оне ће сваке године бити све веће и веће. На будућим истраживачима је велика одговорност да на објективан, непристрасан, систематичан и проверљив начин, применом научних метода, техника, инструмената и поступака, поштујући методолошку апаратуру и академску процедуру истраже све аспекте овог сложеног проблема који је оставио огроман ожиљак у науци о међународним односима и науци о међународном праву што се мора што је пре могуће санирати.

Кључне речи: *Агресија, НАТО, међународно право, хуманитарна криза, еколошка катастрофа*

Агресија НАТО-а на Савезну Републику Југославију била је продужетак одавно планираног распада бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (у даљем тексту СФРЈ). Одлучујући утицај у распаду бивше СФРЈ имале су водеће чланице Северноатлантског пакта на челу са Сједињеним Америчким Државама. Њихов основни интерес био је потчињавање и окупација Балкана зарад даљег наступа на исток према Русији и њеним природним богатствима. Главна препрека на том освајачком походу била им је бивша СФРЈ, коју је требало, под изговором заштите хуманистичких вредности, раздробити на делове и уклонити са мапе света не бирајући методе и средства.

Најпогоднији ослонац за политички и војни обрачун са СФРЈ послужили су Словенци, Хрвати, Муслимани и Албанци са Косова и Метохије, чијом инструментализацијом и злоупотребом се хтело показати свету да су њихова права наводно угрожена у бившој СФРЈ и да их у томе треба заштитити. Та стратешка улога заштите људских права додељена је НАТО савезу који је од распада биполарног света изгубио смисао свог постојања.

Главни циљ Сједињених Америчких Држава и њених западних савезника деведесетих година 20. века био је да се оправда постојање НАТО савеза, коме је додељена стратешка улога да штити, иначе, вредносно неспорне циљеве – мир, људска права и демократију свим расположивим средствима, укључујући и примену оружја, политичке и економске санкције, као и пружање других врста помоћи.

Тиме су на мала врата наметнута нова правила у међународним односима, да са удаљавањем од запада тенденцијски опада стварна, а расте инструментална вредност људских права и демократије, којима нема ко да пружи међународну заштиту осим НАТО алијансе. Отуда је североатланској алијанси требало ослободити геополитички простор бивше СФРЈ и на тај начин једну социјалистичку државу механички увући у НАТО. То је био опасан преседан у међународним односима у којем је моћним евроатланским интервенционистичким земљама било дозвољено, да без одлуке савета безбедности и одлука националних парламената својих земаља могу, спрам својих стратешких интереса, да избегавају, одлажу, селективно примењују и злоупотребљавају међународну заштиту људских права.

На тај начин је у међународним односима, уместо принципа владавине права, примат дат праву јачега, а права народа су одвојена од повеље Уједињених нација. НАТО савез је из дефанзивног прешао у офанзивни механизам колективне (заједничке) одбране с аутономним правом које је сам себи доделио да може да интервенише без одобрења Савета безбедности Уједињених нација. Интервенције су постале највећи могући бизнис који је икада постојао, а у њима је профит био основ свега. Сви погледи западних стратега били су усмерени ка остваривању миленијумских циљева да будућност припада само онима који завладају с четири највећа тока: (1) миграцијама; (2) ресурсима; (3) кредитирањем још не задужених земаља; (4) инструментима за наводно осигурање светског мира¹.

У остваривању тих стратешких циљева западних центра моћи треба тражити мотиве ангажовања Сједињених

1) Овај закључак је производ обимног пројекта којег је проф. др *Thomas Embante* урадио по налогу војне индустрије.

Америчких Држава и њихових западних савезника у решавање кризе на Балкану, почетком деведесетих година прошлог века. Сукоби на Балкану представљали су претњу интересима богатих и моћних земаља, пре свега, опасност по Европу и отуд за Сједињене Државе, које су у великој мери укључене у европске инвестиције.² Отуда, свака врста нестабилности на Балкану проглашавана је „хуманитарном кризом“ која је по правилу у свим случајевима на простору бивше СФРЈ угрожавала интересе богатих и моћних западних земаља. Насупрот томе такве исте и још много теже хуманитарне кризе које су се дешавале у Сијера Леонеу, југоисточној Турској, Колумбији или некој другој земљи нису биле хуманитарне кризе, само зато што нису угрожавале интересе богатих и моћних западних земаља, иако су Сједињене Америчке Државе и њени одани европски савезници често били умешани у настанак и ескалацију тих хуманитарних криза.³ У том смислу неопходно је проматрати и непромишљена међународна признања самопроглашених независних држава Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине и Македоније, које је на простору некадашње СФРЈ изазвало крвави грађански рат са несагледивим последицама.

Као последица сецесије Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине и Македоније, формирана је Савезна Република Југославија коју су сачињавале Србија и Црна Гора;⁴ Република Српска у Босни и Херцеговини и Република Српска Крајина у Хрватској, која је 1995. реинтегрисана у уставно правни систем Републике Хрватске.

ХРОНОЛОГИЈА ДОГАЂАЈА КОЈИ СУ ПРЕТХОДИЛИ АГРЕСИЈИ НАТО НА САВЕЗНУ РЕПУБЛИКУ ЈУГОСЛАВИЈУ

Предмет овог рада нису грађански ратови на простору Западног Балкана, чија је последица била дезинтеграција

2) Интервју Ноам Чомског дат Ерику Шилку и А-Инфосрадио-пројекту, 19. априла 1999. Видети шире: <https://www.radio4all.net/Index.php/program/1226>.

3) *Ибидем*

4) Савезна Република Југославија је 2003. године преименована у Државну заједницу Србија и Црна Гора, која је престала да постоји 2006. године, после референдума и раздружења Црне Горе од Србије.

некадашње Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, већ завршни чин демонтаже ове бивше заједничке државе Јужних Словена, односно насилно, оружаном отимању Аутономне покрајине Косова и Метохије из уставноправног система Републике Србије. Епистемиолошки разлози нас обавезују да у објективној научној анализи, у најкраћим цртама, понудимо хронологију догађаја на Косову и поводом Косова који су претходили агресији НАТО на Савезну Републику Југославију.

Домаћој и међународној научној и широкој јавности је познато да је за све време грађанског рата на простору бивше СФРЈ, стање на Косову и Метохији било релативно мирно. Није било озбиљнијих безбедносних претњи које би угрозиле стабилност Савезне Републике Југославије (у даљем тексту СРЈ), све до пролећа 1998. После првих озбиљнијих угрожавања безбедности Српског и осталог неалбанског живља и терористичких напада на институције Републике Србије на Косову и Метохији, државно руководство Србије, у пролеће 1998, позвало је лидера косметских Албанаца Ибрахима Ругову на разговоре и могућем договору и изналажењу политичког решења статуса Аутономне Покрајине Косова и Метохије и унапређењу положаја албанске националне мањине у Србији, уз гарантовање националних права Албанаца по највишим европским и светским стандардима. Уместо да у то време подрже политичке напоре Савезне Републике Југославије и Србије за мирно решавање проблема на Косову и Метохији, западни центри моћи су прећутно одобравали и подстицали одбијање представника албанског народа да учествују у преговорима.

У сврху утврђивања епистемиолошке истине, неопходно је научну и ширу јавност подсетити на неке важне историјске догађаје, настале пре 20 година, и то онако како су се догодили и како су пренети у званичним сведочанствима и документима тога времена. Сазнања из ових догађаја су неопходна како бисмо били у стању да схватимо шта се тачно данас дешава у вези с решавањем проблема статуса Косова и Метохије.

Објективности ради, неопходно је на самом почетку ове анализе нагласити да је насиље на Косову и Метохији 1998.

почело масовним терористичким нападима Ослободилачке Војске Косова (у дељем тексту ОВК) на српску полицију и војску које су мирнодопски биле распоређене на територији Косова. Егзактно је утврђено и документима поткрепљено да су ти терористички напади финансирани из иностранства. У таквим сложеним политичким и безбедносним условима масовног екстремистичког деловања Ослободилачке Војске Косова, Полиција Републике Србије и Војска Југославије нису могле пасивно да посматрају ширење тероризма на једном делу своје суверене националне територије, већ су у складу са Уставом заједничке државе, по одлици легитимно изабраних органа власти, предузели законите превентивне и репресивне мере ради успостављања јавног реда и мира у Покрајини, штитећи животе и имовину српског и албанског народа и других етничких заједница које су живеље на Косову и Метохији.

Предузимање легалних и легитимних уставних и законитих превентивних и репресивних мера ради заштите безбедности свих грађана и очувања јавног реда и мира у Покрајини, утицајни центри моћи су циљно оквалификовали као политички терор над Албанцима, при чему намерно нису хтели да раздвоје узроке који су довели до законито предузетих мера од последица. Узрок сложеног политичког стања на Косову и Метохији крајем 20. века јесте енормно нарастање и јачање албанског тероризма, а уставна и законита интервенција полиције и војске је само нужна последица сузбијања терористичких активности Ослободилачке Војске Косова, које у то време и у таквим условима не би толерисала ниједна суверена и демократска држави на свету.

Због одбијања лидера Албанаца да учествују у политичком решавању статуса Косова и Метохије, јачања терористичких активности Ослободилачке Војске Косова и законитог одговора легитимних државних органа Србије и Савезне Републике Југославије на сузбијању тероризма, те опасности даљег погоршавања политичко-безбедносне ситуације на Косову и Метохији, у решавању кризе ангажовале су се Уједињене Нације. Најпре је 31. марта 1998. усвојена Резолуција Савета Безбедности број 1160, неколико месеци касније, 23. септембра 1998, друга Резолуција број 1199 и,

најзад, трећа Резолуција број 1203 од 24. октобра 1998, у којој је поздрављено потписивање Споразума између СРЈ и ОЕБС-а од 16. октобра 1998, о прихватању верификационе мисије која ће надгледати спровођење захтева међународне заједнице о мирном решавању косовског питања. У истој резолуцији подржан је и споразум који су потписали начелник Генералштаба ВЈ и главнокомандујући снага НАТО-а у Европи о успостављању ваздушне верификационе мисије над Косметом.

За то време највиши органи власти Србије и СРЈ испољили су значајну конструктивну политичку активност да се ситуација на Косову и Метохији реши на миран начин у директним преговорима између Владе Републике Србије и представника националних мањина које живе на Косову и Метохији. Такво опредељење, Влада републике Србије је 13. октобра 1998. конкретно манифестовала у документу од десет тачака који је презентован лидерима Косовских Албанаца и представницима међународне заједнице инволвираних у решавање политичке кризе на Косову. У документу од десет тачака Влада је понудила представницима албанског народа споразум који би Косову осигурао највиши степен аутономије. Међутим, албански представници тај споразум нису прихватили, а изостала је озбиљна политичка реакција утицајних Западних земаља да Албанци прихвате понуђени споразум, чиме би се избегла сва даља догађања.

У трагању за мировним решењем кризе важан корак представљао је и Споразум између председника Савезне Републике Југославије и специјалног изасланика САД амбасадора Ричарда Холбрука од 16. октобра 1998. Тим споразумом на Косово и Метохију је упућено 2.000 ненаоружаних чланова верификационе мисије ОЕБС-а са стриктно прецизираним задацима и овлашћењима, да помогну у успостављању јавног реда и мира, односно у стварању позитивне климе за отпочињање преговора о будућем статусу Косова.⁵

5) Дана 16. октобра 1998. у Београду, потписан је споразум под именом „Споразум о Косовској верификационој комисији Организације за европску безбедност и сарадњу” између Савезне Републике Југославије и Организације за европску безбедност и сарадњу. У тексту тог споразума, ова међународна организација изјављује своје поштовање суверенитету и територијалној целовитости свих држава у региону, као и Повељи Уједињених Нација,

Упоређо са потписивањем споразума о упућивању 2.000 ненаоружаних чланова верификационе мисије ОЕБС-а на Косово и Метохију, Влада Републике Србије упутила је на Косово и Метохију мултинационалну делегацију на челу са потпредседником Владе проф. др Ратком Марковићем с мандатом да разговора о успостављању високог степена аутономије Косова и Метохије у оквиру Републике Србије. Међутим, представници водећих албанских странака, уз политичку подршку западних ментора, одбили су да учествују у преговорима јер, како су сами признали, нису били заинтересовани за било какву аутономију, већ само за отцепљење Косова. Због научне објективности значајно је нагласити да утицајни представници Међународне заједнице нису ни тада осудили албанску страну због одбијања да учествују у мировним политичким преговорима које су сама иницирали.

У исто време, док су албански представници одбијали да учествују у преговорима о статусу Косова и Метохије, амерички амбасадор у Македонији Кристофер Хил отпочео је одвојени рад на изради предлога за решење будућег статуса Косова и на тај начин девалвирао све напоре Европске уније и међународноправне документе који су се односили на мирно и политичко решење статуса Косова и Метохије.

Управо та околност, у којој водећа светска сила припрема свој предлог решења статуса Косова без сагласности Републике Србије, наговештавала је да ће уместо дијалога непосредно заинтересованих страна решење косовског питања бити наметнуто са стране, применом различитих видова притиска и уцена. У том циљу били су планирани

начелима Хелсиншког завршног акта и Париској повељи. Путем овог споразума, ОЕБС је преузео на себе обавезу да *помогне* Савезну Републику Југославију у спровођењу Резолуција 1160 и 1199 Савета Безбедности УН. У том споразуму се изричито каже следеће: „*Привржени поштовању Начела Повеље УН и Начела Хелсиншког завршног акта о миру, стабилности и сарадњи у Европи, као и Париској повељи, Имајући посебно у виду важност постизања мирног, демократског и трајног решења свих постојећих проблема у Покрајини Косово и Метохија, заснованог на једнакости свих грађана и националних и етничких заједница,*

Привржени поштовању суверенитета и територијалне целовитости свих држава у региону, Пристајући да се придржавамо резолуција 1160 и 1199 Савета безбедности УН и да допринесемо њиховом спровођењу од стране СРЈ,

Влада СР Југославије, с једне стране и ОЕБС с друге, постигли су следећи Споразум” (http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_haritos1#21).

мировни преговори у Рамбуеу за које је међународна Контакт-група утврдила полазне принципе по којима су требали да буду вођени разговори између српске и албанске стране уз активно посредовање чланова Контакт групе⁶. Због политичке коректности и научне објективности значајно је нагласити да у процесу преговора нису поштовани принципи које је утврдила међународна Контакт-група, за шта су одговорни представници управо Контакт групе. У својој основи принципи међународне Контакт групе су значили јамчење Космету широке аутономије, уз истовремену потврду територијалног суверенитета Савезне Републике Југославије и Републике Србије над тим делом своје територије.

Имајући у виду временску дистанцу - 20 година од агресије НАТО на Савезну Републику Југославију неопходно је истаћи да је делегација Владе Републике Србија без обзира што није била у свему задовољна свим решењима, ипак прихватила десет принципа међународне Контакт-групе и изразила спремност да прихвати и споразум који би проистекао из тих принципа. Насупрот томе, делегација Албанаца, у којој су преовладавали представници Ослободилачке Војске Косова, након додатних убеђивања, једва је пристала да дође на преговоре. Албанску делегацију, уз подршку водећих западних држава, предводио је Хашим Тачи, за којим су југословенске власти раније расписале међународну потерницу због више терористичких дела које је починио.

Посебан куриозитет ових преговара налази се у чињеници, да се за све време преговора две делегације нису ниједном среле да би директно разговарале лицем у лице, већ су сви разговори текли уз медијацију међународних посредника. Тако су се разговори претворили у преговоре између Савезне Републике Југославије и САД, а косметски Албанци су послужили као алиби за то.

Након двадесетодневних преговора, када је изгледало да ће они пропасти, због одбијања албанске стране да прихвати споразум заснован на принципима међународне Контакт-групе, у Рамбуеу је 21. фебруара 1999. године допутовала Мадлен Олбрајт, државни секретар САД, која је без осталих

6) Састављена од министара спољних послова Француске, Немачке, Италије, Русије, В. Британије и САД

чланова међународне Контакт-групе самоиницијативно преузела улогу главног медијатора у преговорима. После тродневних преговора, америчка дипломатија је ултимативно предложила нови оквир споразума, који је у односу на претходни био дијаметрално супротан и није се заснивао на општим принципима које је усвојила међународна Контакт-група. Споразум је био суштински измењен на штету Србије и Савезне Републике Југославије, а измене су се огледале у убацивању нових одредаба и поглавља који уопште нису били разматрани у Контакт групи и са којима се нису сагласиле све чланице Контакт-групе, пре свега Русија. Текст првобитног нацрта споразума је самовољно допуњен са преко 50 страница новог текста а допуне су се суштински односиле на давање Косову квази државног статуса, уз обезбеђење масовног војног присуства НАТО-а на том подручју и постепено разоружање ОВК. Управо због постепеног разоружања ОВК Албанска делегација је дуго одбијала да потпише тај споразум. Међутим, после додатних притисака САД и Велике Британије коначно је пристала да стави свој потпис, нарочито после упозорења британског министра иностраних послова Робина Кука да „Албанци треба да потпишу споразум јер без тога НАТО не може да бомбардује Србе”!⁷ То дрско и недипломатско упозорење Робина Кука је демаскирало мотиве и циљеве земаља унутар НАТО савеза да изврше агресију на Савезну Републику Југославију.⁸

Такав нацрт ултимативног споразума државна делегација Савезне Републике Југославије и Србије није могла да прихвати, па су 23. фебруара 1999. године прекинути преговори а њихов наставак с јасно назначеном поруком „узми или остави“ је заказан за 15. март 1999, у авенији Клебер у Паризу. По општој оцени објективних политичких аналитичара и научних истраживача, време које је преостало до наставка преговора није искоришћено за побољшање предложених решења, већ су уследиле нове претње, притисци и уцене, као и повлачење

7) Ову крајње недипломатску изјаву пренела су сва средства информисања у Србији и другим земљама.

8) Да је све било унапред припремљено, не у циљу обезбеђења правичног решења, већ ради задовољења апетита албанских сепаратиста говори и чињеница да је у листу „*Koha Ditore*” објављен текст америчке верзије споразума пре него што га је амерички Државни секретар званично презентовао у Рамбујеу.

посматрача ОЕБС-а са Косова, два дан пре агресије, што је била велика грешка међународне заједнице с несагледивим последицама.

ПОКУШАЈ НАСИЛНОГ НАМЕТАЊА ПОЛИТИЧКИХ РЕШЕЊА СТАТУСА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Ноторна је истина да су Сједињене Америчке Државе понудиле Влади СРЈ ултиматум у Рамбујеу, који се дуго држао у тајности и о коме шира јавност није била упозната. Такође, истина је да је Народна Скупштина, као највише политичко и представничко тело Републике Србије је одбацила ултиматум као средство у решавању спорних политичких питања, али је изнела веома конструктиван противпредлог који Сједињене Америчке Државе нису прихватиле.⁹ Шта више, Скупштина Србије је осудила повлачење међународних посматрача и захтевала да се они врате уз конструктиван предлог да се донесе посебна Резолуција у Савету безбедности УН чија суштина би била да „пошто етничке заједнице кроз преговоре постигну договор о аутономији, Србија ће размотрити питање међународног присуства које би гарантовало безбедност”. Према једном од најобјективнијих и најугледнијих америчких интелектуалаца тога времена – Ноаму Чомском, „то је била фер понуда Србије која би спречила хуманитарну кризу изазвану бомбардовањем и рушењем привредних ресурса Србије”.¹⁰ Према овом и многим другим објективним истраживачима, нису ни изблиза биле исцрпљене све дипломатске опције а „можда је било могуће (у марту 1999, подвукао Н.Д) иницирати стварне преговоре – а не катастрофални амерички ултиматум предочен председнику СРЈ на конференцији у Рамбујеу и увести велики контингент страних посматрача који би били у стању да заштите и албанске и српске цивиле”.¹¹

Са становишта принципа и начела међународног права и науке о међународним односима, за једну малу суверену и

9) На питање које је представнику Стејт Департамента постављено у вези са против предлогом Народне Скупштине Републике Србије, на прес конференцији одржаној 24. марта 1999, Џејмс Рубин је дрско одговорио: „Нисмо у њему видели ништа позитивно, стога смо одлучили да бомбардујемо,„

10) Ноам Чомски, *Југославија – мир, рат и распад*, „Самиздат Б92”, Београд, 2018, стр. 115 и 116.

11) *Ибид*, стр. 169.

независну државу каква је била Савезна Република Југославија, споразум из Рамбујеа је био неприхватљив због тога што је наметан уз претњу примене најгрубље силе; што није у складу са националним и међународним правом уредио питање аутономије Косова и Метохије у саставу Републике Србије; што је аутономној покраини Косово и Метохија понудио квазидржавни статус државе у држави, и због одредаба војног дела Споразума, посебно оних којима је уређена примена овог за Србију и СРЈ значајног дела Споразума.

Анализом садржаја појединачних делова Споразума може се са високим степеном поуздања закључити да је креаторима споразума унапред било јасно да он за Србију и Савезну Републику Југославију неће бити прихватљив, што је и била намера САД и утицајних земаља Европске уније која је формално реализована кроз међународну Контакт групу.

Због накнадног епистемиолошког утврђивања истине, неопходно је рећи да су се у Рамбујеу и у Паризу, Влада Савезне Републике Југославије и Влада Републике Србије сложиле са међународним посредницима да Косово и Метохија треба да добије аутономију у оквиру југословенског и српског правног система, у складу с одлуком Контакт групе од 29. јануара 1999. године. Две владе се нису сложиле с предлогом који би водио ка одвајању Косова и Метохије од Савезне Републике Југославије и Републике Србије, а који би био у супротности с начелима и условима које је усвојила Контакт група за преговоре у Рамбујеу.

С тим у вези, 18. марта 1999, за време друге рунде дипломатских контаката у Рамбујеу-Паризу, потписан је „Споразум о самоуправи на Космету”, састављен на основу начела Повеље Уједињених Нација, Хелсиншког завршног акта и Париске повеље за нову Европу, на основу јемстава Уједињених Нација за суверенитет и територијалну целовитост Југославије, и на одлуци Контакт групе од 29. јануара 1999. Споразум је потписан од стране представника седам етничких заједница које живе на Косову и Метохији (Срба, Црногораца, Албанаца, муслимана, Турака, Рома и Египћана), као и од стране представника Владе Србије и Владе Савезне Републике Југославије.¹²

12) Видети шире: *Нова српска политичка мисао*, http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_hari

Међутим, због неслагања представника Ослободилачке Војске Косова који су позвани на преговоре, двојица копредседавајућих конференције у Рамбујеу, министри спољних послова Француске и Велике Британије, Ибер Ведрин и Робин Кук, упутили су ултиматум Влади Савезне Републике Југославије у којем су захтевали да она потпише текст којег су они формално назвали „Споразумом”, а суштински се радило о „Привременом договору о миру и самоуправи на Косову”.¹³

Ултимативним захтевом да се потпише документ „Привремени договор о миру и самоуправи на Косову”, који није био предмет преговора, хтело се створити збрка у којој би се у јавности формирао утисак да Срби наводно крше потписани споразум. Уствари, егзактне чињенице су стојале сасвим другачије. Влада Савезне Републике Југославије и Влада Републике Србије су се сложиле с начелима скупа у Рамбујеу, у складу са саопштењем Контакт групе од 29. јануара 1999. и придржавале су се тих начела. Међутим, текст „Привременог договора о миру и самоуправи на Косову” био је у супротности с начелима скупа у Рамбујеу и није представљао текст никаквог споразума у којем је учествовала југословенска Влада.

Отуда је Споразум назван „Привремени договор о миру и самоуправи на Косову” из Рамбујеа за Србију и Савезну Републику Југославију био неприхватљив из више разлога:

Прво, Споразум је представљао ултиматум којим је повређен основни принцип међународног права о забрани претње силом у међународним односима (чл. 2/4 Повеље УН) и посебно начело о забрани претње силом код закључења међународних уговора).¹⁴

Друго, текст Споразума је био у супротности с начелима и условима скупа у Рамбујеу, онако како су постављени одлуком Контакт групе од 29. јануара 1999. у Лондону.

Треће, одредбама споразума од Савезне Републике Југославије је ултимативно захтевано да прихвати будући Устав

---

tos1#27.

13) Видети шире: *Нова српска политичка мисао*, http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_hari-tos1#28.

14) То је начело, потврђено и Бечком конвенцијом о уговорном праву (1969), којом је кодификована материја међународног уговорног права.

и законе Косова у чијој изради Србија не би учествовала и на које не би имала право да утиче у будућности¹⁵. Такође, споразумом је било предвиђено да он има већу правну снагу од других правних прописа у Србији и Савезној Републици Југославији, укључујући и Уставе, па чак, шта више, да су Србија и СРЈ дужне да своје уставе и законе прилагоде Уставу Косова¹⁶. Осим тога, Споразумом је било предвиђено да шеф имплементационе мисије има право да о свим важним питањима доноси сам одлуке које су обавезујуће за уговорне стране, без права вета од стране Србије и Савезне Републике Југославије. То право је подразумевало да шеф имплементационе мисије може да поставља и смењује локалне функционере, повећава и смањује број полицајаца у саставу локалне полиције и број пограничне полиције и цариника, да надзире и по потреби усмерава рад тужилаштва и да предузима друге мере, као нпр. да поништава резултате избора, тумачи политички део Споразума, итд¹⁷. То би у основи значило да би овај новоуспостављени орган *де факто* био гувернер Косова¹⁸. Додају ли се томе одредбе да је за тумачење војног дела Споразума била предвиђена надлежност команданта НАТО снага, те орочен рок важења споразуме од три године, после чега би се на међународном скупу донела одлука о коначном статусу Косова, „на основу воље народа,”¹⁹ онда се може претпоставити како би у таквим условима функционисао правни поредак Србије, прокламована тзв. самоуправа на Косову и шта би уопште остало од суверенитета Србије и Савезне Републике Југославије?

Четврто, одредбама Споразума Косово би добило потпуну аутономију која превазилази све до тада познате облике самоуправе у свету. Односно, споразумом је било предвиђено да аутономна покрајина Косово има скупштину,

15) Споразум је постао доступан јавности 12. априла 1999. године, односно 18 дана од извршене агресије НАТО на СРЈ, када више није било времена за озбиљнију стручну и научну анализу политичко-правних решења садржаних у њему. Прва га је објавила немачка новинска агенција ДПА а тајни војни анекс „Б“ Споразума пренели су немачки, француски, енглески и др. медији. Видети шире: *Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo* (web adresa: <http://www.balkanaction.org/archives/kia299.html>).

16) *Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo*, Framework, Article 1/6.

17) *Ibid*, Chapter 2, Articles II/2, VI/2/c, VIII/2/b; Chapter 5, Articles I-II, IV/5.

18) *Ibid*, Chapter 5, Article 1/3.

19) *Ibid*, Chapter 8, Article 1/3.

владу и управне органе, сопствени устав и законе (на које СРЈ и Србија не би могле да утичу), те председника, уставни и врховни суд Косова (чије би одлуке биле непосредно извршне на целој територији Србије и Савезне Републике Југославије), судство (окружне и општинске судове), тужилаштво, па чак и сопствену полицију. Имајући у виду да је Споразум предвиђао да Косово има право да одржава међународне односе²⁰, оснива сопствена представништва у другим државама, учлањује се у међународне организације и да закључује међународне споразуме, тиме би Косово суштински добило статус „државе у држави”, а Република Србија и Савезна Република Југославија би имале само формални суверенитет над Косовом и Метохијом, без икаквог утицаја на ову своју јужну Покрајину²¹.

С епистемиолошке тачке гледишта и с временске дистанце од 20 година, поуздано се може закључити да су одредбама споразума из Ранбујеа Косову била дата обележја класичне државе, а не обележја највишег облика територијалне аутономије, због чега овај споразум није био прихватљив.

Пето, у тексту Споразума који је представљао садржај ултиматума, Савезна Република Југославија, Србија и „Косово” (тј. Косово и Метохија), као посебан ентитет, појављују се као равноправне стране-потписнице. Представници албанских сепаратиста су требали да потпишу текст као „представници Косова” и као страна равноправна законитим владама СРЈ и Србије. Ова чињеница би по аутоматизму значила да се Косово и Метохија налази изван уставноправног оквира Србије.

Шесто, посебно је био неприхватљив војни део споразума који је предвиђао:

---

20) *Ibid*, Chapter 1, Articles I/6/c, II/5/a/ix, III/2/iv.

21) У делу Споразума који се односи на међународну сарадњу Косова било је предвиђено: „Косово ће имати право да развија међународне односе унутар својих области одговорности које су једнаке овлашћењима република према члану 7 Устава Савезне Републике Југославије”. Претпоставља се да би ова „држава” имала право да се одвоји од Савезне Републике Југославије на основу неке врсте референдума који би био одржан након три године. Међутим, учешће на референдуму не би било омогућено свим грађанима Србије, већ само становништву ове српске покрајине, у којој је албанско становништво имало већину. Посебно, у поглављу 8 овог текста, под насловом „Амандман, Свеобухватна процена и Завршне одредбе”, члан 2, став 3, каже се следеће:

„Три године након ступања на снагу овог Споразума, одржаће се међународни скуп ради установљивања механизма за коначно решење Косова, на основу воље народа, мишљења одговарајућих власти...” итд.

1) да се војне и полицијске снаге и комплетна војна техника²² Савезне Републике Југославије и Србије повуку са Косова, изузев 1.500 југословенских војника и 75 полицајаца²³ који би обезбеђивали државну границу према другим земљама, а да гарант спровођења Споразума буду трупе НАТО-а²⁴ чији максималан број није био ограничен;

2) да међународне војне снаге на Косову могу да чине и друге државе (нечланице НАТО-а) о чему одлучује НАТО, који са сваком земљом појединачно склапа споразум²⁵, без обавезе консултовања Савезне Републике Југославије;

3) да снаге НАТО-а контролишу и регулишу копнени саобраћај на Косову и ваздушни простор изнад покрајине, укључујући и 25 километара ваздушног простора изван административне границе Косова и Метохије у дубину територије Савезне Републике Југославије, а да при томе ваздухоплови Југославије не могу да улазе у тај ваздушни простор без посебне дозволе надлежног команданта НАТО-а;²⁶

4) да снаге НАТО-а могу да предузму све акције, укључујући и примену оружане силе,²⁷ а да при томе не одговарају за штету коју својим активностима проузрокују јавној или приватној имовини,²⁸ и да уживају посебан статус који је предвиђао.²⁹

а) потпуни имунитет од грађанске, управне, кривичне и прекршајне јурисдикције Србије и Савезне Републике Југославије, односно да раде шта хоће и да се понашају као окупациона војска;

б) пуну слободу неометаног и неограниченог кретања возилима, бродовима и авионима на целој територији Савезне Републике Југославије, укључујући и право на постављање логора, одржавање маневара и право на употребу читавих

22) *Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo*, Chapter 7, Articles IV, VI.

23) *Ibid*, Chapter 2, Article VI/2/a/i.; Chapter 7, Articles IV/2/a, VI/1/c/4.

24) *Ibid*, Chapter 7, Articles I/1/a, VIII.

25) *Ibid*, Chapter 7, Article I/1/b-c.

26) *Ibid*, Chapter 7, Articles VIII/5/c, X.

27) *Ibid*, Chapter 7, Article VIII/1, VIII/6.

28) *Ibid*, Chapter 7, Article VIII/5/d.

29) *Ibid*, Appendix B, posebno таčke 6-12.

региона или инсталација за потребе снабдевања, вежби или извођења НАТО операција, уз обавезу Савезне Републике Југославија да на својој територији обезбеди приоритет кретању особља, возила, бродова и авиона НАТО-а и да за то не захтева од Алијансе никакву одштету у виду царина, такси и др. дажбина утврђених домаћим и међународним правним актима.

Седмо, ради стварања утиска „леgitимитета” војне контроле територије Савезне Републике Југославије од стране НАТО, у тексту ултиматума се захтева да обадве стране (косовска и српска) „позивају НАТО да састави и предводи војну силу како би се обезбедило придржавање одредбама овог дела Споразума....”.

Пажљивом политичко-правном и научном анализом садржаја наведених и других решења Споразума из Рамбујеа, поуздано се може закључити да се од Савезне Републике Југославије тражило да се дефакто и дејуре одрекне суверенитета на делу сопствене територије и омогући стварање на том подручју нове државе, и да истовремено прихвати страну војну окупацију тј. призна потпуну војну капитулацију на крају 20. века, уз ултимативни захтев да ће бити бомбардована, уколико „добровољно“ не прихвати Споразум. Тиме је на најгрубљи начин прекршен основни принцип међународног права о забрани претње силом у међународним односима (чл. 2/4 Повеље УН) и посебно начело о забрани претње силом код закључења међународних уговора. Посматрано с ове временске дистанце, неопходно је констатовати да такве услове у преговорима не би прихватила ниједна суверена и независна земља на свету која држи до свог суверенитета и територијалног интегритета, посебно не народ који је толико пропатио у својој вековној борби за слободу и независност, изгубивши само у Првом и Другом светском рату око 2.700.000 својих грађана у борби за бољи и хуманији свет.

КОСОВО И МЕТОХИЈА УНУТРАШЊЕ ИЛИ МЕЂУНАРОДНО ПИТАЊЕ

У реалној друштвеној стварности је потврђено и епистемиолошки доказано да се у периоду пре фебруара 1999. у Аутономној покрајини Косово и Метохија развио снажан и организован оружани покрет албанских сепаратиста, чији је циљ био отцепљење целе Покрајине од Републике Србије и њено претварање у независну државу. У званичним изјавама готово свих влада западних земаља, као и у Савету безбедности УН у том периоду, таква насилна дела албанских сепаратиста оцењена су као „терористичке акције”, односно као „тероризам”, а актери терористичких активности проглашени су терористима³⁰. Ови догађаји, који су почели као унутрашњи проблем Републике Србије и Савезне Републике Југославије, интернационализовани су у другој половини 1998. и у 1999. и постали прворазредно међународно питање због интересног мешања трећих држава, претежно западних, које су нудиле посредништво у циљу налажења политичког решења које је одговарало њиховим геостратешким и економским интересима.

Отуда је због утврђивања објективне, научне истине неопходно прво размотрити питање да ли је Косово и Метохија у то време, према имплицитним одредбама међународног права, било унутрашње питање Републике Србије или није.

У одговору на ово питање неопходно је, с епистемиолошке тачке гледања, нагласити да је Аутономна покрајина Косово и Метохија, према међународним правним актима, као што су Букурештански споразум из 1913, Резолуције Савета безбедности УН број 757 и 777, из 1992, Париски споразум из 1995, резолуције Савета безбедности УН број 1160, 1199 и 1203, из 1998, „Споразум из Рамбујеа” и Резолуција Савета безбедности 1244 из 1999, суверени део територије Републике Србије и по дефиницији представља аутономију у оквиру правног поретка Србије. Отуда је овај део територије Србије правно гледано под искључивим државним суверенитетом Републике Србије.

30) Какве су размере терористичких активности у том периоду биле на Косову и Метохији, говоре потврђене емпиријске чињенице да је само у периоду од 1. јануара 1998. до 10. јуна 1999, Ослободилачка војска косова извршила 2.896 терористичких напада, и то: 1.071 терористички напад на грађане; 1.642 терористичка напада на припаднике и објекте Министарства унутрашњих послова Републике Србије и 573 терористичка напада на припаднике Војске Југославије.

Полазећи од епистемиолошких политичко правних чињеница, ова научна истина се не може оспорити јер је она одраз начела суверенитета држава, на којем почива међународни правни поредак. На овом начелу је заснована цела међународна заједница, која је организована у оквиру Уједињених Нација. У самој Повељи Уједињених Нација, у члану 2, став 1 записано је: „Организација УН заснована је на начелу суверене једнакости свих њених чланова.” Због тога су не схватљиви разлози неких утицајних земаља запада које руше темељна начела постојања и функционисања међународних односа. Такво не поштовање темељних начела води међународну заједницу у суноврат из којег није могуће изаћи без планетарног сукоба цивилизација, којег надамо се нико нормалан не жели.

Суштина овога начела јесте да суверена држава сама одређује своје унутрашње односе према свом аутономном законодавству, у складу с међународним правом. То је уједно и најважније начело које је записано и у Завршном акту Конференције о европској безбедности и сарадњи, потписаном у Хелсинкију 1. августа 1975. у којем се на најдиректнији начин дефинише начело *суверене једнакости и поштовање права заснованих на суверенитету*.

Према овом елементарном начелу у међународном праву, од свих држава се захтева да међусобно поштују своју суверену једнакост и индивидуалност као и сва права која чине и обухватају сувереност, укључујући право сваке државе на правну равноправност, територијалну целовитост, слободу и политичку независност. Државе су такође обавезне да међусобно поштују право друге државе да слободно бира и развија свој политички, друштвени, привредни и културни систем, као и право да доноси сопствене законе и прописе.

То у стварној примени овог начела значи да се аутономија одређеног региона унутар територије једне суверене државе по дефиницији третира као аутономија која се регулише у оквиру законодавства те државе³¹. Отуда се аутономија Косова и Метохије унутар Србије није могла тумачити на другачији начин осим као аутономија у складу са законодавством Србије,

---

31) *Нова српска политичка мисао*, http://starisajt.nspm.rs/debate/2007_haristos.htm#16.

па је стога „питање статуса Косова” вештачки наметнуто и оно према одредбама међународног права не постоји као такво.

Аутономија Косова и Метохије као унутрашње питање Републике Србије издигнуто је на ниво међународног „статуса Косова” на основу бесправно убаченог термина „будући статус Косова” у Резолуцију 1244 Савета безбедности Уједињених Нација од 10. јуна 1999. Против правним и не легитимним убацивањем овог термина у резолуцију 1244 се практично хтело оспорити право Србије за регулисање статуса аутономије покраине Косова и Метохије унутар правног поретка републике Србије.

Међутим, стварне и епистемиолошки потврђене политичкопрвне чињенице говоре сасвим другачије. Резолуција 1244 се изворно позива на раније резолуције Савета безбедности број 1160³², 1199³³ и 1203³⁴, из 1998. Све ове резолуције

32) У резолуцији 1160, донетој 31. марта 1998, шест дана након Бонске изјаве Контакт групе, између осталог, се изричито каже да: „Савет безбедности...

Са захвалношћу уважавајући изјаве министара спољних послова Француске, Немачке, Италије, Руске Федерације, Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске и Сједињених Америчких Држава (Контакт групе) од 9. и 25. марта 1998. (С/1998/223 и С/1998/272), укључујући и предлог о свеобухватној забрани увоза оружја у Савезну Републику Југославију, укључујући и Косово,... *Потврђујући приврженост* свих држава-чланица суверенитету и територијалног целовитости Савезне Републике Југославије... *Подвлачи* да је начин да се на Косову поразе насиље и тероризам тај што ће власти у Београду понудити заједници косовских Албанаца један истински политички процес. *Позива* власти у Београду и вођство заједнице косовских Албанаца да хитно приступе, без претходних условљавања, садржајном дијалогу о питањима политичког статуса, и уважава спремност Контакт групе да такав дијалог поспешу ... *Слаже се*, без прејудуцирања исхода поменутог дијалога, с предлогом садржаним у изјавама Контакт групе од 9. и 25. марта 1998. да начела за решење косовског проблема треба да буду заснована на територијалној целовитости Савезне Републике Југославије и да буду у складу са стандардима ОЕБС, укључујући оним садржаним у Хелсиншком завршном акту Конференције о европској безбедности и сарадњи из 1975. као и Повељи Уједињених Нација, и да такво решење такође мора да узме у обзир права косовских Албанаца и свих који живе на Косову, и изражава своју подршку једном унапређеном статусу за Косово, који би укључивао суштински већи степен аутономије и значајне самоуправе”. У резолуцијама 1160, израз „унапређени статус” употребљен је да поближе одреди значење „аутономије” Косова унутар Србије, као унутрашње аутономне јединице Србије, у складу с њеним законодавством. (http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_haritos1#19).

33) Дана 23. септембра 1998. Савет Безбедности УН усвојио је Резолуцију 1199 у којој се, између осталог, каже следеће: „Савет Безбедности,

Позивајући се на сопствену Резолуцију 1160 (1998) од 31. марта 1998... *Изнова потврђује* циљеве Резолуције 1160 (1998.), у којој Савет изражава подршку мирном решењу косовског питања, који би подразумевао унапређен статус Косова, суштински већи степен аутономије и значајну самоуправу, *Такође изнова потврђује приврженост свих држава-чланица суверенитету и територијалној целовитости Југославије...*” (http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_haritos1#20).

34) Дана 24. октобра 1998. осам дана након потписивања „Споразума о Косовској верификационој комисији Организације за европску безбедност и сарадњу” између Савезне

садржавале су у својој основи и егзактно потврђивале изјаву о признању јемства суверенитета и територијалног интегритета Савезне Републике Југославије, односно републике Србије од стране свих држава чланица Уједињених Нација. Отуда, с становишта објективног међународно-правног тумачења одредби наведених резолуција Савета безбедности УН то значи да од тренутка када је признат суверенитет и територијална целовитост Савезне Републике Југославије, односно Србије и Црне Горе, статус Косова и Метохије као дела територије Републике Србије ни у чему није био споран. Споран је био само насилнички однос Ослободилачке војске Косова и земаља које су је подржале, па касније и признале као још једну независну албанску државу на Балкану, што истински представља насиље у политици међународних односа којима се руше сами темељи на којима почивају односи између држава и односи унутар самих суверених држава.

Уношењем у Резолуцији 1244 из 1999. године израза „*будући статус Косова*”, након агресије на Савезну Републику Југославију, без пратећег објашњења шта тај израз

Републике Југославије (Србије и Црне Горе) и „Организације за европску безбедност и сарадњу”, Савет безбедности Уједињених Нација усвојио је Резолуцију 1203 у којој се, између осталог, каже: „Савет безбедности,

Позивајући се на своје резолуције 1160 (1998.) и 1199 (1998.) од 23. септембра 1998. и на важност мирног решења проблема Косова, Савезна Република Југославија... Поздрављајући споразум потписан између Београда 16. октобра 1998. од стране министра спољних послова Савезне Републике Југославије и председавајућег Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС), који предвиђа да ОЕБС установи верификациону мисију на Косову (S/1998/978), укључујући и поступање од стране Савезне Републике Југославије у складу с резолуцијама 1160 (1998.) и 1199 (1998.)... Позивајући се на циљеве резолуције 1160 (1998), у којој Савет изражава своју подршку мирном решењу косовског проблема које би укључило унапређен статус за Косово, суштински већи степен аутономије и значајне самоуправе... Изнова потврђује приврженост свих држава-чланица суверенитету и територијалној целовитости Савезне Републике Југославије... Захтева да вођство косовских Албанаца и сви други елементи заједнице косовских Албанаца у потпуности сарађују с Верификационом мисијом ОЕБС на Косову... Инсистира да вођство косовских Албанаца осуди све терористичке акције, захтева да се такве акције сместа обуставе и наглашава да сви елементи заједнице косовских Албанаца треба своје циљеве да постижу искључиво мирним средствима...” (http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_haritos1#22).

Дакле, у резолуцијама број 1160, 1199 и 1203 из 1998, 1244 из 1999. и у Споразуму о Косовској верификационој комисији Организације за европску безбедност и сарадњу од 24. октобра 1998. се изричито наводи да Савет безбедности УН и ОЕБС потврђују приврженост свих држава чланица суверенитету и територијалној целовитости Савезне Републике Југославије и других држава у региону, у складу са Хелсиншким завршним актом и анексом 2.

Израз „*унапређени статус*” који се наводи у резолуцијама 1199 и 1203, а у Резолуцији 1244 из 1999, без пратећег контекста, употребљен је да би се јасно показало да се израз „унапређени статус” односи на унапређење аутономије и самоуправе на Косову.

у својој основи значи, показује да се израз „статус” односи на „аутономију и самоуправу”, али је он у овој резолуцији са становишта центара моћи који су подржавали Косово и Метохију префињено употребљен у нешто другачијем контексту од оног којег је имао у три претходне резолуције из 1998, наговештавајући да ће „статус Косова” бити предмет будућих преговора. Као последицу противправне употребе овог израза имамо чињеницу да су се масовни медији и многе западне дипломате бавиле „питањем статуса Косова”, што је наговештавало могућност присилног издвајања те покрајине из уставноправног поретка Републике Србије. То се практично и догодило нелегалном и противправном одлуком Косовске скупштине о проглашењу независности Косова, 17. фебруара 2008. године и признањима те нелегалне творевине од стране једног броја земаља у свету.

Научно је непобитно доказано да је Косово и Метохија било историјско седиште средњовековне српске државе и да чини колевку српске цивилизације. Сведочанство за ову неоспорну чињеницу налазимо у великом броју историјских споменика културе расутих по читавој територији Косова и Метохије, попут српских православних цркава и српских православних манастира, које данас својатају као своје неки угледни представници Албанског народа на Косову и у Албанији³⁵. Из новије историје је познато да је Српска војска ослободила Косово и Метохију од отоманско-турске окупације 1912. године. Крајем Балканских ратова Косово није било више под управом Отоманског царства, већ је постало саставни део модерне српске државе. Само један мањи део Косова је потпао под суверенитет Црне Горе, што је утврђено Балканско-турским уговором из Лондона, од 30. маја 1913. Потписивањем Лондонског уговора практично је завршен Први балкански рат. Букурештанским уговором од 10. августа 1913. и Српско-турским споразумом од 14. марта 1914, постављене су нове међународне границе на Балкану³⁶. Крајем 1918. године у својству међународно признате државе са сопственом територијом која је укључивала највећи део Косова и Метохије, Србија учествује у стварању „Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца”. Ова краљевина је 1929. преименована у

35) *Нова српска политичка мисао*, http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_haritos1.htm#7

36) *Нова српска политичка мисао*, http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_haritos1.htm#8

„Краљевину Југославију”, а завршетком Другог светског рата - 1945. године, Србија у свом саставу обједињава целокупну територију Косова и Метохије и равноправно учествује новој југословенској држави под именом - „Федеративна Народна Република Југославија”, касније „Социјалистичка Федеративна Република Југославија”. Распадом бивше заједничке државе – СФРЈ, Црна Гора и Србија с аутономним покрајинама Војводином и Косовом и Метохијом као њеним саставним деловима формирају нову међународно признату државу „Савезну Републику Југославију” 1992. године, која је 2003. преименована у „Државну заједницу Србија и Црна Гора”. Од 3. јуна 2006. године када је парламент Црне Горе прогласио независност, Република Србија с обадве своје аутономне покрајине (Војводином и Косовом и Метохијом) је постала суверена и независна европска земља која је наставила државни континуитет са Савезном Републиком Југославијом³⁷.

Са становишта епистемиолошке анализе циљева агресије НАТО на Савезну Републику Југославију, 20 година касније, може се поуздано закључити да су полазне премисе за НАТО агресију на Савезну Републику Југославију и Србију биле у целини не основане и погрешне.

Прва полазна премиса НАТО-а за предузимање агресије на Савезну Републику Југославију била је да се вредносно неоспорни циљеви као што су мир, људска права и демократија, који су били угрожени на Косову и Метохији, могу штитити и без одлуке Савета безбедности УН и неприкладним средствима, што значи, свим расположивим средствима, укључујући и забрањујућу оружану силу. Дакле, НАТО је сам себи дао слободу у избору поступака за њихову заштиту, а у недостатку политичких механизма контроле, себе је ослободио обавезе да делује правовремено, примерено, циљно, правично и доследно. Ова премиса пласирана од западних стратега почетком деведесетих година прошлог века подразумевала је да НАТО сам, арбитарно, одлучује где су и колико угрожене универзалне цивилизацијске вредности, односно да ли њихова заштита заслужује примену оружја, политичке и економске санкције или пружање других веста обухватне и безусловне помоћи³⁸.

37) *Нова српска политичка мисао*, http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_haritos1.htm#9

38) Видети шире: Мирослав Хаџић, *Хронични мањак безбедности, случај Југославије*, Центар

Оваква „наменска” интвенционистичка орјентација НАТО-а произашла је из спољнополитичке концепције САД о вођењу такозваних праведних ратова у оквиру глобалних америчких националних интереса у којима централно место заузимају универзалне и неспорне вредности, као што су наводна заштита људских права, спречавање хуманитарних катастрофа и етничког чишћења. То су уједно и главне премисе новог међународног поретка у коме је само Сједињеним Америчким државама и њеним коалиционим западним партнерима дато право да процењују када су и где те премисе угрожене³⁹.

Чак шта више, ова премиса је и операционализована у одбрамбеном плану Пентагона за период од 1994-1999, у коме се истиче да су основни стратешки циљеви САД да се не сме дозволити појава ни једне ривалске силе у западној Европи, нити реинтеграција СССР, као ни било каква могућност употребе војне силе када су угрожени интереси САД.⁴⁰ Корак даље отишао је Амерички председник Бил Клинтон у својој инаугурационој беседи 20.01.1993. године истакавши да је прворазредни интерес САД да обезбеди континуирано снабдевање нафтом, које мора бити осигурано и употребом силе ако је потребно. Шта више, он је тада јавно обзнанио раније формулисану премису да све државе које имају историјске корене и традицију, морају бити поцепане, како би неспорне цивилизацијске вредности цениле и вредновале не према свом схватању и традицији већ према показатељима који им буду сервирани⁴¹.

Из овакве стратешке спољнополитичке орјентације САД и њених западних коалиционих партнера произашла је премиса да је дозвољена употребу силе у сврху међународне заштите неспорних цивилизацијских вредности, те да у таквим случајевима за употребу војне силе није неопходна одлука Савета Безбедности УН, поготово није, ако се ради о хитној акцији. Тиме је отворен пут успостави двојних стандарда у међународним односима, кршењу основних начела Повеље

за цивилно-војне односе и Институт друштвених наука, Београд, 2001, стр. 79.

39) *Ибидем*.

40) Pentagon, *Draft Defence Planning Guidance for Fiscal Years 1994-1999*.

41) Бил Клинтон, инаугурациона беседа, 20.01.1993.

УН, кршењу принципа на којима се развијају међународни односи и кршењу важећих норми међународног права, а систем колективне безбедности оличен у Уједињеним нацијама је стављен ван функције.

Ово стратешко опредељење западних стратега, иако је противно начелима међународног права, можда би се, на климавим ногама, у појединим тешким случајевима и могло правдати да у његовој примени у протеклих 30 година није било „двоструких стандарда”. Главни послодавци НАТО алијансе су у бројним случајевима тежих и сложенијих криза него што је била наводна хуманитарна криза на Косову и Метохији „окретали главу” или „недовољно чинили” да их спрече. Клинтонска администрација није идентично поступала у зверствима у Источном Тимору, Колумбији или југоисточној Турској или многим другим хуманитарним кризама у разним деловима света, па чак и унутар граница НАТО-а. Напротив, Сједињене Америчке државе, заједно са својим верним западним савезницима су директно учествовале у ескалирању злочина у Турској, Хрватској, Босни и херцеговини, Косову, Ираку, Сирији и ескалацији најновије хуманитарне кризе у Венецуели. Дакле, НАТО чак није интервенисао ни у случају масовног и бруталног етничког чишћења и других најтежих злочина у југоисточној Турској која је чланица НАТО-а⁴². Новије расправе о „хуманитарној интервенцији” избегавају да се осврћу на кључну улогу Сједињених Америчких Држава у турским злочинима или игноришу ту тему, иако су се тамо догодили много већи злочини него они на Косову и Метохији, а у њима је масовним дотурањем војне помоћи активно учествовала Клинтонска администрација⁴³.

Управо у контексту глобалне стратегије да се оправда постојање НАТО алијансе, да се наметне нови концепт одбране начела хуманости, нови концепт вредности традиционалним земљама и да се контролише Русија и извори енергије треба посматрати и агресију НАТО-а на Савезну Републику Југославију. На примерима две бивше Југославије (СФРЈ и СРЈ) поуздано се може закључити да није била у питању одбрана начела хуманости, већ стратешки и економски интереси САД и покушај да се пронађе нова улога НАТО-а.

42) Видети шире: Ноам Чомски, оп. цит., стр. 161 и 162.

43) *Ибидем*.

ЗАКЉУЧАК

На основу резултата анализе садржаја свих доступних докумената може се закључити да је агресија НАТО-а на Савезну Републику Југославију 1999. године била последњи чин у процесу демонтаже и дезинтеграције Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, који је трајао читаву једну деценију.⁴⁴ Она је поделила међународну заједницу у погледу легитимности војне интервенције и њених стварних циљева⁴⁵.

Стварна сврха агресије НАТО-а на Савезну Републику Југославију није била одбрана начела хуманости косовских Албанаца. Она је била раније испланирана и до ње је дошло из разлога што се Савезна Република Југославија као наследница некадашње СФРЈ није интегрисала у западни институционални оквир и није прихватила неолиберални концепт свога развоја, те што није спроводила друштвене и економске реформе у складу са тим концептом⁴⁶.

Агресија НАТО-а на Савезну Републику Југославију је била једнострана акција, изведена без одобрења Савета безбедности УН-а. Ваздушном агресијом на Савезну Републику Југославије, НАТО и државе које су у томе учествовале, прекршиле су сва основна *правила* међународног права⁴⁷ и Повељу УН која дозвољава употребу силе само у случају законите самоодбране и на основу дозволе Савета безбедности УН⁴⁸. Будући да НАТО није имао одобрење Савета безбедности УН за агресију на СРЈ, из епистемиолошког и међународно правног угла она је била притив правна, њени налогодавци и извршиоци мораће кад-тад да одговарају, макар и постхумно, пред међународним кривичним и домаћим судовима. Чак шта више, извођењем агресије из ваздуха, НАТО је прекршио и свој сопствени статут, који га одређује као одбрамбену организацију.⁴⁹

44) Ноам Чомски, оп. цит., стр. 89.

45) *Ибидем*.

46) *Ибид*, стр. 93.

47) *Нова српска политичка мисао*, http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_haritos1.htm#33

48) *Нова српска политичка мисао*, http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_haritos1.htm#34

49) *Нова српска политичка мисао*, http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_haritos1.htm#36

Према начелима међународног права признатих у Повељи Нирнбершког трибунала и пресудама тога Трибунала, усвојеним од стране Генералне Скупштине Уједињених Нација, у Резолуције 95 (1) од 11. децембра 1946. године, агресија НАТО на Савезну Републику Југославију представља *злочин против мира и злочин против човечности*.⁵⁰ Ови злочини су учињени употребом оружане силе од стране једне групе држава против суверенитета, територијалне целовитости или политичке независности Савезне Републике Југославије и другим облицима који нису у складу с Повељом Уједињених Нација (санкције, притисци, блокаде, преваре итд).

Агресија НАТО-а на Савезну Републику Југославију представља претњу самој суштини међународног система безбедности заснованог на Повељи УН.⁵¹ У крајњим циљевима агресија НАТО-а није имала никакве везе са косовским Албанцима. Њоме се суштински није ништа постигло. Напротив она је увећала хуманитарну кризу на Косову и Метохији и показала немоћ примене војне силе у међународним односима. На крају, етнички сукоб на Косову и Метохији је заустављен политичким и дипломатским средствима.

Последице агресије НАТО на Савезну Републику Југославију су огромне. Оне су производ 36129 летова НАТО авијације изнад Србије, од чега 18170 летова борбене авијације реализованих кроз 2300 напада, сукцесивно распоређених у 78 дана из којих је лансирано 415 000 различитих смртоносних борбених пројектила укупне масе од 22 000 тона, по здравље људи и животну околину, штетног експлозивног материјала. Само у централном делу Србије и на Косову и Метохији, на 112 урбаних локација, бачено је 10-15 тона најсмртоноснијег осиромашеног уранијума, што је довољно како тврде неки научници у овој области за конструкцију близу 170 реплика нуклеарне бомбе која је бачена на Хирошиму⁵².

Егзактно измерене последице тога варварског и у својој основи свесног геноцидног чина су око 3500 погинулих цивила,

50) *Нова српска политичка мисао*, http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_haritos1.htm#37

51) Ноам Чомски, оп. цит., стр. 173. (Видети и Годишњи извештај генералног секретара Организације УН Кофи Анана из септембра 2000. Године).

52) Жунић Светлана, „Последице НАТО агресије на Савезну Републику Југославију,, *Политика*, 22.03.2018.

1002 погинула војника и полицајца, 12 500 рањених цивила, 25 000 уништених стамбених објеката, 460 км уништених путева, око 600 км уништених железничких пруга, у највећем делу порушена хемијска и нафтна постројења, изузетно опасна по здравље људи и по комплетан екосистем. На свим званичним документима та постројења се налазе на светским мапама ХАЗАРД-а и представљају објекте који се у рату, по међународном хуманитарном праву, не смију бомбардовати, јер изазивају регионалну еколошку катастрофу огромних размера.

Само над Србијом је изгорело 16 500 тона керозина, за чије сагоревање је потребна количина кисеоника коју сва жива бића на овим просторима нису могла да потроше за 50 година, што је довело до ослобађања енормно великих количина угљен диоксида и посебне групе високо канцерогених једињења који представљају полицикличне ароматичне угљеводонике, изразито штетне по здравље људи и еко систем. Због бомбардовања петрохемије у Панчеву, у атмосферу изнад Србије и суседних земаља испуштено је 20 тона хлора, а због бесомучног уништавања постројења у Баричу, Панчеву и Новом Саду у реку Саву је испуштено 165 тона флуороводичне киселине, а у реку Дунав - 3 тона живе. Око 3,5 милијарди килограма земље је измештено услед експлозија бомби.

Након сваког бомбардовања цивилних и војних циљева у Србији, радијација је била повишена у Хрватској, Румунији, Бугарској, Грчкој и Македонији, а распршивање алфа честице се разносило путем ветра ка Чешкој, Словачкој, Пољској, Белорусији, Румунији, Мађарској, Хрватској и другим земљама. Од 1999. до 2014. године регистровано је скоро 40.000 новооболелих од малигнитета. Смртност од леукемије у том периоду повећала се за 139%. Светски просек оболелих од малигних обољења износи 2.000 на милион становника, у Србији тј број оболелих је 5.500 хиљада на милион становника, што је чак 2,7 пута изнад светског просека. Стопа новооболелих у Србији у протеклих 20 година расла је за 2% сваке године, док је у свету стопа новооболелих од малигних обољења расла само за 0,6%⁵³.

53) Даница Грујичић, „Истина о последицама НАТО бомбардовања,, *Восток*, 04 април 2018. http://www.vostok.rs/index.php?option=btg_novosti&catnovosti=4&idnovost=94435&Dr-Danica-Grujicic:-Istina-o-posledicama-NATO-bombardovanja.

Поред ових егзактно утврђених последица у Србији, Постоји велики број објављених научних

Укупна до сада процењена материјална штета коју је причино НАТО износи око 100 милијарди евра, без израчунатих нематеријалних трошкова због изгубљених живота и здравља људи. Томе треба додати вредност природних добара у власништву Србије на Косову и Метохији од око 75 милијарди евра и узурпирану имовину Срба која се процењује на око 2,8 милијарди евра.

Сваки коментар на ове егзактне чињенице о последицама НАТО бомбардовања Савезне Републике Југославије је излишан, осим генералног ставе да починиоци учињених злочина против мира и човечности на Косову и Метохији морају кад-тад одговорати за недела, а да материјална штета нанешена Србији и српском народу мора да се надокнади у реалном износу.

Узимајући у обзир резултате бројних научних истраживања актуелног унутрашњег и међународноправног проблема Косова и Метохије, као и настало стање након агресије НАТО на СРЈ - проглашење независности Косова и његово међународно признање од значајног броја земаља у свету, општи епистемиолошки закључак може да гласи: Косово и Метохија је још увек саставни део државе Србије и тај статус не може бити промењен без добровољног пристанка Србије, у складу с њеним уставним поретком. Према опште прихваћеним одредбама међународног права, отцепљење Косова и Метохије од Србије и његово пуноважно учлачење у Уједињене Нације није могуће без пристанка Српске државе, под условом да је такав пристанак дозвољен Уставом Републике Србије и да је у складу с његовим одредбама. Отуда сва политичка и дипломатска решења статуса Косова и Метохије морају бити тражена у директним преговорима легитимних представника Републике Србије и Аутономне покрајине Косова и Метохије, уз

истраживања које су се бавила балканским синдромом утицаја осиромашеног уранијума на здравље војника који су били на Балкану у време ратних дејстава НАТО-а, као и на здравље цивилног становништва у Србији. За потребе овог рада издвајамо само неке од научних резултата, пре свега, студију Института за физиологију Универзитета Небраска у Америци, из 2006; студију Универзитета Бремен у Немачкој, затим студију Института за социјалну медицину, епидемиологију и превенцију Бремен; студију Центра за осиромашени уранијум у Берлину, из новембра 2002, као и студију Лабораторије за изотопе, Одељења за агрокултуру Универзитета у Норвешкој; студију Одељења за хемију Универзитета у Антверпену у Белгији; студију Интернационалне агенције за атомску енергију у Бечу, из 2001. и студију Одељења за гинекологију и акушерство „Аристотел“, са Универзитета Грчка у Солуну, из 2005. године.

добронамерну помоћ објективних представника међународних организација и пуну спремност актер тих преговора на постизање конструктивног и компромисног решења, са којим ће бити задовољне обе стране.⁵⁴

Суштинска поента из агресије НАТО-а на Савезну Републику Југославију могла би да гласи да се у погледу употребе силе и насиља у међународним односима, савремени свет суочава с два избора: једним, у којем је нужно, како-тако поштовати елементарна начела очувања светског поретка, која су прописана у Повељи Организације УН, и другим, да је нужно свим демократским, политичким и правним средствима спречити „хуманитарни интервенционизам” богатих и моћних држава и асоцијација, које вођене интересима и профитом, присвајају право да употребљавају силу и „изопачено спроводе правду”.⁵⁵

ЛИТЕРАТУРА

Бакрач Т. Саша, Клем Емилија, Милановић Мишко, „Еколошке последице НАТО бомбардовања Републике Србије 1999. године,, *Војно дело*, број 7/2018.

Годишњи извештај генералног секретара Организације УН Кофи Анана из септембра 2000. године.

Грујичић Даница, „Истина о последицама НАТО бомбардовања,, *Восток*, 04 април 2018. (http://www.vostok.rs/index.php?option=btg_novosti&catnovosti=4&idnovost=94435&Dr-Danica-Grujicic:-Istina-o-posledicama-NA-TO-bombardovanja)

Жунић Светлана, „Последице НАТО агресије на СРЈ,, *Политика*, 22.03.2018.

Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo, S/1999/648, 07. June 1999.

54) *Нова српска политичка мисао*, http://starisajt.nspm.rs/Debate/2007_haritos1.htm#61

55) Ноам Чомски, оп. цит, стр. 206.

Нова српска политичка мисао: <http://starisajt.nspm.rs/indexs.htm>

Резолуција 1160, од 31. марта 1998. - ембарго на оружје СРЈ због стања на Косову.

Резолуција СБ УН 1199, од 23. септембра 1998., S/RES/1199 (1998).

Резолуција 1203, од 24. Октобра 1998. - о придржавању Резолуције 1199.

Резолуција 1239, од 14. маја 1999. - позива на приступ УН-а и хуманитарног особља са Косова у остале делове СРЈ.

Резолуција СБ УН 1244, од 10. јуна 1999, „S/RES/1244(1999) - Е”

Хацић Мирослав, *Хронични мањак безбедности, случај Југославије*, Центар за цивилно-војне односе и Институт друштвених наука, Београд, 2001.

Charter of the United Nations and Statue of the International Court of Justice, San Francisko, 26. June 1945.

Чомски Ноам, *Југославија – мир, рат и распад*, „Самиздат Б92,,, Београд, 2018.

Чомски Ноам, *Интервју Ерику Шилку и А-Инфосрадио-пројекту*, 19. априла 1999. <https://www.radio4all.net/Index.php/program/1226>

Nedjo S. Danilovic

Aleksandra N. Blagojevic Danilovic

**NATO AGGRESSION ON THE FEDERAL REPUBLIC OF
YUGOSLAVIA - 20 YEARS AFTER: POLITICAL
AND LEGAL ASPECTS**

Resume

The subject of this paper is the political aspects of NATO aggression against the Federal Republic of Yugoslavia, observed 20 years after its execution. The summary conclusion of the conducted research is that NATO's 1999 aggression was the last stage in the decade-long disintegration of the former Socialist Federal Republic of Yugoslavia, which was unilaterally undertaken, without the approval of the UN Security Council. Its basic purpose was not to defend the principles of the humanity of the Kosovo Albanians, but to justify the survival of the North Atlantic Military and Political Alliance in changing international circumstances and forcefully force the Federal Republic of Yugoslavia to integrate into the institutional framework of Western countries and accept the neoliberal concept of its development, Russia's interest in the geopolitical space of the Balkans. According to the principles of international law, NATO's aggression against the Federal Republic of Yugoslavia is a crime against peace and humanity, which was made using the most brutal military force by the 19 NATO member states against the sovereignty, territorial integrity and political independence of a small and sovereign country. The consequences of the NATO aggression on the lives of people, material goods and the humiliating environment are unimaginable and they will each year be bigger and bigger. It is a great responsibility for future researchers to investigate, in an objective, impartial, systematic and verifiable way, using scientific methods, techniques, instruments and procedures, respecting the methodological apparatus and academic procedure, all aspects of this complex problem that left an enormous scar in science on international relations and the science of international law that must be remedied as soon as possible.

Keywords: *aggression, NATO, international law, humanitarian crisis, ecological disaster*

---

* Овај рад је примљен 5. априла 2019. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције, 19. априла 2019. године.